

Silo, 29-9-2019 Vrijheid van Geloof

Overdenking door Kirsten Timmer

Teksten: Hand. 5: 17-42 en 1 Petr. 2: 11-16

Introductie overdenking

Al in 1612 kwam onze baptisten voorvader Thomas Helwys op voor geloofsvrijheid voor iedereen. Enkele jaren daarvoor was hij gevlucht uit Engeland vanwege geloofsvervolging. In Amsterdam vormde hij met John Smyth en anderen de eerste baptisten gemeente ooit. Toch keerde hij terug naar Engeland om zijn geloof te delen, ongeacht de mogelijke gevolgen. Hij schreef *A Short Declaration of the Mystery of Iniquity*. Hierin verdedigde hij als eerste godsdienstige vrijheid voor iedereen, ook voor niet-christenen. Helwys verdedigde het bijbelse principe dat persoonlijke verantwoordelijkheid in geloofszaken een gave is van God aan de mens. Helwys pleitte daarom ook voor de scheiding tussen kerk en staat en schreef: "The koning is een sterfelijk mens, en niet God, daarom heeft hij geen macht over de sterfelijke ziel van zijn onderdanen en geen recht om religieuze wetten voor te schrijven en geestelijke leiders over hen aan te stellen." De koning gooide Helwys in de gevangenis waar deze baptisten voorvechter van geloofsvrijheid enkele jaren later stierf.

Vrijheid van geloof werd in de eeuwen daarna in verschillende documenten vastgelegd: de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring (1796), de Franse Verklaring van de Rechten van de Mens en de Burger (1798), de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948). Ook de Nederlandse grondwet heeft sinds 1798 geloofsvrijheid vastgelegd. Met diverse aanpassingen van de verwoording door bijna 2 eeuwen heen, klinkt Artikel 6 sinds 1983 als volgt: "1. Ieder heeft het recht zijn godsdienst of levensovertuiging, individueel of in gemeenschap met anderen, vrij te belijden, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. 2. De wet kan ter zake van de uitoefening van dit recht buiten gebouwen en besloten plaatsen[,] regels stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden." Geloofsvrijheid staat altijd in relatie tot wettelijke rechten en plichten, die elk mens heeft. Je hebt niet de vrijheid om onder het mom van geloof te doen en laten wat je wilt.

Handelingen 5:17-42; 1 Petrus 2:11-16

Dit sluit aan bij wat de apostel Petrus schrijft: "Leef als vrije mensen, en verschuil u niet achter uw vrijheid om u te misdragen, maar handel als dienaren van God." We hebben vrijheid gekregen met als doel te leven als volgelingen van Jezus, zodat ook anderen gaan zien wie God is. Petrus roept zijn lezers, vervolgde christenen, op om het gezag van de bestuurders die door mensen zijn aangesteld te erkennen. Het zijn geen holle woorden. Jaren daarvoor, toen de gemeente van Christus net was ontstaan, hadden joodse leiders Petrus vanwege zijn geloof gevangen genomen en geeseld. Een bijzondere situatie: joodse geestelijke leiders waren onder Romeinse leiders aangesteld in Palestina, zoals Israël toen heette. Alle gebieden in het Romeinse Rijk waren verplicht om eigen godsdiensten uit te bannen en de Romeinse goden en keizer te vereren. Alleen de joden waren hiervan vrijgesteld en mochten hun eigen geloof belijden en in praktijk brengen. Je zou kunnen zeggen, dat ze een vorm van geloofsvrijheid hadden. De joodse leiders vochten tegen alle geloofsuitingen, die ingingen tegen het joodse geloof, om onrust in het land en afschaffing van hun eigen geloofsvrijheid door de Romeinen te voorkomen.

De eerste christenen kwamen met de apostelen openlijk bijeen in Jeruzalem. Mensen leerden Jezus kennen, zieken werden genezen en het volk sprak vol lof over deze christenen. De joodse leiders zagen dagelijks uitingen van een geloof dat veel op het hunne leek, maar het toch niet was. Redenen genoeg dus om de apostelen achter de tralies te zetten. Een engel bevrijdde de gevangenen, die in het hol van de leeuw, namelijk het tempelgebied, gewoon doorgingen met het getuigen van de opstanding van Christus en het doel van Christus' menswording. De innerlijke vrijheid van Gods liefde, die alle angst uitdrijft, hield Petrus en zijn geloofsgenoten vol enthousiasme gaande in een situatie waarin geen sprake was van geloofsvrijheid. Ze werden opnieuw gevangen gezet. Op de vraag waarom ze doorgingen met getuigen, terwijl het hen verboden was, antwoordden zij: "Men moet God meer gehoorzamen dan de mensen." ... Voelt u het spanningsveld tussen "men moet God meer gehoorzamen dan de mensen" en Petrus' woorden "erken omwille van de Heer het gezag van de bestuurders die door de mensen zijn aangesteld"?

Het schuurt soms: God en je medemens liefhebben, maar de wet verbiedt juist dit. Ik moet daarbij denken aan 75 jaar bevrijding. Een heel aantal mensen had die bevrijding van de Tweede Wereldoorlog nooit meegemaakt als er geen

medemensen waren geweest, die God en welzijn van medemens boven de nazi wetten hadden gesteld, en onderduikers onderdak hadden gegeven.

Vandaag de dag verbieden onze wetten discriminatie en vervolging op basis van o.a. afkomst en geloof. Toch is de praktijk soms anders: beveiliging van de joodse gemeenschap in Nederland is nodig. Zonder die beveiliging zouden er waarschijnlijk aanslagen gepleegd worden op joodse groepen, scholen en synagogen. Ook worden sommige moskeeën beveiligd, omdat moslims anders niet in veiligheid hun geloof met elkaar kunnen beleven. In Amsterdam Buitenveldert fiets ik regelmatig langs een joodse basisschool met daarachter een joodse middelbare school. Ik ervaar vaak een gevoel van verdriet wanneer ik elke schooldag gewapende dames en heren van de marechaussee buiten de scholen zie staan ter beveiliging van kinderen en docenten. In een land waar vrijheid van geloof verankerd is in de Grondwet, vind ik het een zeer kwalijke zaak dat deze bescherming nodig is. Wat is onze verantwoordelijkheid als Jezus mensen in het opkomen voor geloofsvrijheid voor een ieder, ongeacht haar of zijn religie? Hoe kunnen we vanuit onze vrijheid in Christus bijdragen aan het doorbreken van maatschappelijke beperkingen van geloofsvrijheid? Zo'n bijdrage is ook een vorm van God gehoorzamen boven maatschappelijke bindingen. ...

De joodse leider Gamaliël zei het al: 'Het werk van God is niet te keren, dus vermoord de apostelen niet.' Petrus en zijn vrienden werden daarom gezeseld en vrijgelaten. Hun vrijheid hadden ze terug, maar zonder te mogen getuigen van Christus was het geen echte vrijheid. De reactie van de apostelen is bewonderenswaardig: ze waren "verheugd dat ze waardig bevonden waren deze vernedering te ondergaan omwille van de naam van Jezus. Ze bleven dagelijks onderricht geven in de tempel of bij iemand thuis en gingen door met het verkondigen van het goede nieuws dat Jezus de messias is." Van binnen dus vrijheid en blijheid, van buiten geen geloofsvrijheid, opsluiting en marteling; en zelfs dit kon hun blijdschap niet wegnemen. Vandaag de dag ervaren christenen in Nederland zowel van binnen als buiten geloofsvrijheid. Laten we die dubbele vrijheid aangrijpen om in alles wat we doen, ook in het opkomen voor religieuze minderheden in ons land, volgelingen van Jezus te zijn, zodat mensen om ons heen zien wie God is. Amen.